

CONSEIL COUNCIL
DE L'EUROPE OF EUROPE

**COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

ԵՐՐՈՐԴ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

ՍԱՓԵՅԱՆՆ ԸՆԴԴԵՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
(Գանգատ թիվ 35738/03)

ՎՃԻՌ

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

13 հունվար 2009

ՈՒԺԻ ՄԵՉ Է ՄՏԵԼ

13/04/2009

Սույն վճիռը վերջնական է դառնում Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետով սահմանված կարգով:

Այն կարող է ենթարկվել խմբագրական փոփոխությունների:

Սափեյանն ընդդեմ Հայաստանի վճիռ

Սափեյանն ընդդեմ Հայաստանի գործով

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (Երրորդ Բաժանմունք) Պալատը,
հետևյալ կազմով՝

Josep Casadevall, Նախագահ,

Elisabet Fura-Sandstrom,

Corneliu Birsan,

Bostjan M. Zupancic,

Alvina Gyulumyan,

Egbert Myjer,

Ineta Ziemele, դատավորներ

և Stanley Naismith, Բաժանմունքի քարտուղարի տեղակալ,

2008 թ. դեկտեմբերի 9-ին կայացած դռնփակ նիստում,
Կայացրեց հետևյալ վճիռը, որն ընդունվեց նույն օրը.

ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳ

1. Գործը սկիզբ է առել 2003 թ. օգոստոսի 28-ին Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության կոնվենցիայի («Կոնվենցիա») 34-րդ հոդվածի համաձայն Հայաստանի քաղաքացի Ժորա Սափեյանի («դիմումատու») կողմից ընդդեմ Հայաստանի Հանրապետության բերված թիվ 35738/03 գանգատի հիման վրա:

2. Դիմումատուին ներկայացնում էին Լոնդոնում գործող Մարդու Իրավունքների Քրդական Ծրագրի իրավաբաններ պրն Մ. Մյուլլերը, պրն Թ. Օթթին, պրն Բ. Յիլդիզը, տկն Ա. Սթոքը և տկն Լ. Քլարիջը, Երևանում գործող փաստաբաններ պրն Տ. Տեր-Յեսայանը և պրն Ա. Չոիրաբյանը և պրն Ա. Ղազարյանը: ՀՀ Կառավարությունը («Կառավարություն») ներկայացնում էր Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանում ՀՀ Կառավարության լիազոր ներկայացուցիչ պրն Գ. Կոստանյանը:

3. 2005 թ. հունիսի 23-ին Դատարանը որոշեց գանգատն ուղարկել Կառավարությանը: Կոնվենցիայի 29-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն Դատարանը որոշեց իրականացնել գործի ընդունելիության և ըստ էության միաժամանակյա քննություն:

ՓԱՍՏԵՐԸ

I. ԳՈՐԾԻ ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

4. Դիմումատուն ծնվել է 1954 թ. և ապրում է Աշտարակում, Հայաստանի Հանրապետություն: Նա «Հանրապետություն» կուսակցության տարածքային մասնաճյուղի նախագահն է:

Ա. 2003 թ. փետրվարի 20-ի հանրահավաքը

5. 2003 թ. Հայաստանում կայացան նախագահական ընտրություններ առաջին և երկրորդ փուլերով՝ համապատասխանաբար փետրվարի 19-ին և մարտի 5-ին: Առաջին և երկրորդ փուլերից հետո մի շարք բողոքի երթեր կազմակերպվեցին Երևանում ընդդիմադիր կուսակցությունների կողմից:

6. 2003 թ. փետրվարի 20-ին դիմումատուն Երևանում մասնակցել է հանրահավաքի, որն ըստ երևույթին շարունակվեց երթով:

7. 2003 թ. փետրվարի 26-ին, երբ Երևանում պետք է կայանար մեկ այլ հանրահավաք, դիմումատուն և նրա կուսակցության երկու այլ անդամներ մեքենայով ուղևորվեցին Աշնակ գյուղից Երևան:

8. Դիմումատուն պնդում էր, որ Երևան տանող ճանապարհին նրանց մեքենան կանգնեցրել են քաղաքացիական հագուստով մի քանի անձինք, որոնք ներկայացել են որպես Արագածոտնի մարզային ոստիկանության բաժանմունքի աշխատակիցներ: Դիմումատուն և նրա գործընկերները տարվում են մարզային ոստիկանության բաժանմունք: Այդտեղից դիմումատուն տեղափոխվում է ՀՀ ոստիկանության Երևան քաղաքի կենտրոնական բաժին, որտեղ նրա դեմ հարուցվում է վարչական գործ 2003 թ. փետրվարի 20-ի հանրահավաքին մասնակցելու համար:

9. Մի քանի ժամ անց նույն օրը, դիմումատուն տարվում է Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարան: Այնտեղ նրան ուղեկցում են դատավոր Ա-ի մոտ, որը, լսելով դիմումատուին և նրա փաստաբանին, կարճատև նիստից հետո, ղեկավարվելով Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի

(«ՎԻՎՕ») 180.1 հոդվածով, դիմումատուին դատապարտում է 10 օր ժամկետով վարչական կալանքի՝ գտնելով, որ.

«2003 թվականի փետրվարի 20-ին [դիմումատուն] մասնակցել է չարտոնագրված երթին, որով խախտել է փողոցային երթերի և ցույցերի կազմակերպման և անցկացման սահմանված կարգը:

Կատարված արարքի համար [դիմումատուն] 2003 թվականի փետրվարի 26-ին բերման է ենթարկվել ոստիկանության Կենտրոնի բաժին:

Դատարանում [դիմումատուի] տված բացատրությամբ և վարչական գործի քննությամբ հիմնավորվեց չարտոնված երթին [դիմումատուի] մասնակցելու փաստը»:

10. Որոշման մեջ նշված էր, որ այն գանգատարկման ենթակա չէ և կարող է բողոքարկվել միայն դատախազի կողմից:

11. 2003 թ. փետրվարի 27-ին դիմումատուի փաստաբանը վերաքննիչ բողոք է բերում ՀՀ քրեական և զինվորական գործերով վերաքննիչ դատարան և դիմում ՀՀ գլխավոր դատախազին՝ խնդրելով բողոքարկել առաջին ատյանի դատարանի որոշումը: Հիմնվելով մի շարք ներպետական դրույթների վրա՝ փաստաբանն ի սկզբանե պնդում էր, որ նա իրավունք ուներ բողոքարկել առաջին ատյանի դատարանի որոշումը: Ինչ վերաբերում է գործին ըստ էության, նա պնդում էր, որ միջամտությունը դիմումատուի՝ խաղաղ հավաքների ազատության իրավունքին հակասում էր ՀՀ Սահմանադրությանը և նախատեսված չէր օրենքով, և որ նշանակված պատիժը չափազանց խիստ էր: Փաստաբանը բողոքին կցել էր բողոքարկվող որոշման պատճենը:

12. 2003 թ. մարտի 2-ին ՀՀ քրեական և զինվորական գործերով վերաքննիչ դատարանի նախագահը վերանայեց դիմումատուի դատապարտումը՝ գտնելով, որ.

«[Դիմումատուն] առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ ենթարկվել է վարչական կալանքի... այն բանի համար, որ 2003 թ. փետրվարի 20-ին խախտել է ժողովների, միտինգների, փողոցային երթերի ու ցույցերի կազմակերպման և անցկացման սահմանված կարգը՝ այն է մասնակցել չարտոնված միտինգին և փողոցային երթին:

Ծանոթանալով բողոքին և վարչական իրավախախտման վերաբերյալ կազմված նյութերին, գտնում եմ, որ անհրաժեշտ է [դիմումատուի] նկատմամբ նշանակված տույժի միջոցը փոխել»:

13. Նախագահը փոխում է պատժամիջոցը՝ նշանակելով վարչական տուգանք 1000 դրամի չափով (մոտավորապես 1,5 եվրո խնդրո առարկա ժամանակահատվածում) և կարգադրում է կալանքից ազատել դիմումատուին: Նույն օրը դիմումատուն ազատվում կալանքից իր պատիժը 4 օր կրելուց հետո:

14. 2003 թ. մարտի 4-ին դիմումատուի պաշտպանը ՀՀ գլխավոր դատախազության գրությամբ տեղեկացվում է, որ դիմումատուի բողոքի հիման վրա պատժամիջոցը փոխվել է, և դիմումատուն Վերաքննիչ դատարանի որոշմամբ ազատ է արձակվել:

Բ. 2003 թվականի մայիսի 14-ի հանրահավաքը

15. 2003 թ. դեկտեմբերի 3-ին դիմումատուն իր սկզբնական գանգատին լրացում է կատարում՝ բողոքելով հետևյալ իրադարձությունների կապակցությամբ:

16. 2003 թ. մայիսի 14-ին նա մասնակցել է Երևանում կայացած հանրահավաքի:

17. 2003 թ. մայիսի 21-ին նա բերման է ենթարկվել ոստիկանության բաժին, ապա՝ տեղափոխվել Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարան, որտեղ նրա նկատմամբ նշանակվել է վարչական տուգանք 1000 դրամի չափով 2003 թ. մայիսի 14-ի չարտոնված ցույցին իր մարզի մի խումբ անձանց մասնակցությունը կազմակերպելու համար:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՄԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

18. Վարչական դատավարությանը վերաբերող համապատասխան դրույթների համառոտ շարադրանքը տե՛ս Գալստյանն ընդդեմ Հայաստանի (Galstyan v. Armenia) գործով վճիռը (թիվ 26986/03, պարբ. 26, 15 նոյեմբեր, 2007):

19. ՎԻՎՕ-ի 180.1-րդ հոդվածի վերաբերյալ կողմերի վկայակոչած համապատասխան օրենսդրության համառոտ շարադրանքը (տե՛ս ստորև պարբ. 33 և 34) տե՛ս Մկրտչյանն ընդդեմ Հայաստանի (Mkrtchyan v. Armenia) գործով վճիռը (թիվ 6562/03, պարբ. 20-28, 11 հունվարի, 2007 թ.):

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՀԱՐՑԵՐ

I. ՎԵՑԱՄՍՅԱ ԿԱՆՈՆԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ 2003 Թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻ 26-Ի ՈՐՈՇՄԱՆ ԱՌՆՉՈՒԹՅԱՐ

20. Դիմումատուն ներկայացրել է մի շարք բողոքներ Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ մասերի, 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ (ա-դ) մասերի, 10-րդ հոդվածի, 11-րդ հոդվածի, 13-րդ և 14-րդ հոդվածների և 1-ին Արձանագրության 3-րդ հոդվածի հիման վրա 2003 թ. փետրվարի 26-ի որոշման կետ կապված:

21. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն այն կարող է գործը քննության առնել միայն այն դեպքում, երբ այն ներկայացվել է վեց ամսվա ընթացքում՝ սկսած այն օրվանից, երբ ներպետական պաշտպանության միջոցները սպառելու գործընթացի շրջանակներում կայացվել է վերջնական որոշում (տե՛ս այլոց շարքում Դանովն ընդդեմ Բուլղարիայի (Danov v. Bulgaria), թիվ 56796/00, պարբ. 56, 26 հոկտեմբեր, 2006 թ.): Այնուամենայնիվ, 35-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորությունը պահանջում է միայն, որ դիմումատուն պետք է կանոնավոր կերպով դիմի այն պաշտպանության միջոցներին, որոնք ամենայն հավանականությամբ արդյունավետ են, բավարար և մատչելի (տե՛ս այլ նախադեպերի շարքում Սեյդովիչն ընդդեմ Իտալիայի (Sejdovic v. Italy) (ՄԴ), թիվ 56581/00, պարբ. 45, ՄԻԵԴ 2006-III): Երբ որևէ արդյունավետ միջոց դիմումատուին հասանելի չէ, ժամկետը լրանում է ակտերի կամ միջոցների բողոքարկման օրվանից կամ դիմումատուին այդ ակտի կամ այդ ակտի գործողության կամ դրանով հասցված վնասի մասին հայտնի լինելու օրվանից վեց ամիս հետո (տե՛ս Յանգերն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (Younger v. the United Kingdom) (որոշում), թիվ 57420/00, ՄԻԵԴ 2003-I): Այսպես, վերը նշված պահանջներին չհամապատասխանող պաշտպանության միջոցներին դիմելը ազդեցություն կունենա որոշելիս, թե որն է համարվում «վերջնական որոշում» և, համապատասխանաբար, վեցամսյա ժամկետի սկզբի հաշվարկման վրա (տե՛ս Փրիստավսկան ընդդեմ Ուկրաինայի (որոշում) (Prystavska v. Ukraine (dec.)) թիվ 21287/02, 17 դեկտեմբեր 2002 թ.):

22. Անդրադառնալով սույն գործի հանգամանքներին՝ Դատարանը նշում է, որ դիմումատուն իր գանգատում ներկայացրել է մի շարք բողոքներ Երևան քաղաքի

Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարանի 2003 թ. փետրվարի 26-ի որոշման կապակցությամբ: Այս որոշումը, սակայն, վերջնական էր, և սպառելու համար չկային բավականաչափ մատչելի և արդյունավետ այլ միջոցներ, ներառյալ այն արտակարգ միջոցները, որոնք կարող էին ձեռնարկվել ՎԻՎՕ-ի 294-րդ հոդվածի հիման վրա դատախազի կամ վերադաս դատարանի նախագահի միջոցով (տե՛ս Գալստյանը՝ մեջբերված վերևում, պարբ. 40-42): Դիմումատուն, այնուամենայնիվ, փորձել էր այս միջոցներից մեկը՝ ներկայացնելով բողոք ՀՀ քրեական և զինվորական գործերով վերաքննիչ դատարան և դիմում՝ ՀՀ գլխավոր դատախազին (տե՛ս վերոնշյալ վճիռը, պարբ. 11): 2003 թ. մարտի 2-ին ՀՀ քրեական և զինվորական գործերով վերաքննիչ դատարանի նախագահը որոշում է դիմումատուի արտակարգ բողոքի հիման վրա վերանայել առաջին ատյանի դատարանի 2003 թ. փետրվարի 26-ի վերջնական որոշումը: Դիմումատուն իր գանգատը Դատարան է ուղարկել 2003 թ. օգոստոսի 28-ին, որը ավելի է վեց ամսից՝ առաջին ատյանի դատարանի որոշման կայացման օրվանից սկսած, բայց վեց ամսից պակաս՝ Վերաքննիչ դատարանի որոշման օրվանից սկսած: Հետևաբար անհրաժեշտ է պարզել, թե արդյոք դիմումատուի արտակարգ բողոքի հիման վրա կայացված Վերաքննիչ դատարանի որոշումը վերսկսել է վեց ամսվա ժամկետի ընթացքը այնքանով, որքանով դա վերաբերում է առաջին ատյանի դատարանի վերջնական որոշմանը:

23. Դատարանը նշում է, որ այն հետևողականորեն մերժել է այն գանգատները, որոնցում դիմումատուները ներկայացրել էին իրենց բողոքները դատաքննությունները վերսկսելու մասին իրենց պահանջները մերժող որոշումներից սկսած վեց ամսվա ընթացքում այն հիմքով, որ նման որոշումները չեն կարող համարվել «վերջնական» Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով (տե՛ս, այլ նախադեպերի շարքում, *Բերձենիշվիլի v. Russia* (որոշում) թիվ 31697/03, ՄԻԵԴ 2004-II, Բիեդլ-Րիեդենշթեյնը և այլոք ընդդեմ Գերմանիայի (*Riedl-Riedenstien and Others v. Germany*) (որոշում) թիվ 48662/99, 22 հունվար 2002 և Բաբինսկին ընդդեմ Սլովակիայի (*Babinsky v. Slovakia*) (որոշում) թիվ 35833/97, 11 հունվար 2000): Այնուամենայնիվ, Դատարանը նաև ընդունել է, որ այն իրավիճակները, երբ դատավարությունը վերսկսելու խնդրանքը հաջողակ է և իսկապես հանգեցնում է վերսկսման, կարող են լինել այս կանոնի բացառություն (տե՛ս Փաֆլերն ընդդեմ Ֆրանսիայի (*Pufler v. France*), թիվ 23949/94, Հանձնաժողովի որոշում, 18 մայիս 1994 թ., Որոշումներ և Չեկոյցներ 77-Բ, էջ 140, Բորքմազն ընդդեմ Թուրքիայի (*Korkmaz v. Turkey*) (որոշում) թիվ 42576/98, 17 հունվար 2006 թ., և Աթքինն ընդդեմ Թուրքիայի (*Atkin v. Turkey*), թիվ 39977/98, պարբ. 33, 21 փետրվար 2006 թ.):

24. Երևում է, որ սույն գործում առկա իրավիճակը կարող է դասվել բացառիկ գործերի շարքին՝ հիմք ընդունելով, որ դիմումատուի օգտագործած արտակարգ պաշտպանության միջոցը փաստորեն հանգեցրել է իր վարչական գործով վերջնական որոշման վերանայման: Դատարանը, սակայն, չի գտնում, որ դատաքննության վերաբացման միայն փաստը կվերսկսի վեցամսյա ժամկետի մեկնարկը: Չի բացառվում, որ գործը կարող է վերաբացվել Կոնվենցիային չվերաբերող գանգատների հիման վրա, որոնք դիմումատուն կարող է ավելի ուշ ներկայացնել Դատարան, և Դատարանը կասկածում է, որ նման վերաբացումը ազդեցություն կթողնի վեցամսյա ժամկետի հաշվարկման վրա: Քանի որ 35-րդ հոդվածի 1-ին մասը չի կարող մեկնաբանվել այնպես, որ դիմումատուից պահանջվի դիմել Դատարան մինչև իր գանգատի հետ կապված իր դիրքորոշումը վերջնական կարգավորում է ստացել ներպետական մակարդակում (տե՛ս Փեթրի և այլոք ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (*Petrie and Others v. the United Kingdom*) (որոշում) թիվ

29703/05, 6 փետրվար 2007). դա նշանակում է, որ այդ հոդվածով դիմումատուից պահանջվում է դիմել Դատարան այն ժամանակ, երբ իր գանգատի հետ կապված իր դիրքորոշումը վերջնական կարգավորում է ստացել և գործի վերաբացումը Կոնվենցիոն գանգատներին չվերաբերող հիմքերով չի ազդի այդ որոշակի խնդրի վերջնական որոշման վրա: Դատարանն այդ պատճառով գտնում է, որ այն դեպքերում, երբ դատավարությունը վերաբացվել է կամ վերանայվել է վերջնական որոշումը, վեցամսյա ժամկետի ընթացքը սկզբնական դատավարության կամ վերջնական որոշման հետ կապված ընդհատվում է միայն Կոնվենցիային վերաբերող այն հարցերի առնչությամբ, որոնք հիմք են ծառայել նման վերանայման կամ վերաբացման համար և ոչ սովորական վերաքննիչ մարմնի կողմից իրականացվող քննության առարկա են եղել: Սրանից տարբերվող մոտեցումը նույնպես կհակասեր սուբսիդիարության սկզբունքին, որի վրա հիմնված է Կոնվենցիայի մեխանիզմը և որը պահանջում է, որ միջազգային մակարդակով ներկայացված գանգատները նախ պետք է ըստ էության քննության առնվեն ներպետական դատարանների կողմից (տե՛ս Ազինասն ընդդեմ Կիպրոսի (ՄՊ) (Azinas v. Cyprus [GC], թիվ 56679/00, պարբ. 38, ՄԻԵԴ 2004-III):

25. Սույն գործով Դատարանը նշում է, որ դիմումատուն Վերաքննիչ դատարան ներկայացրած իր արտակարգ բողոքում ո՛չ ուղղակի, ո՛չ էլ անուղղակի ձևով չի բարձրացրել գրեթե բոլոր այն գանգատները, որոնք նա այժմ ներկայացրել է Դատարանի առջև (տես վերը՝ պարբ. 20): Այդ բողոքում արժարժված միակ խնդիրը վերաբերում էր հավաքների ազատության իր իրավունքին միջամտության ենթադրյալ անօրինականությանը: Դատարանն այնուհետև նշում է, որ Վերաքննիչ դատարանը իր նախաձեռնությամբ նաև չի անդրադարձել այդ խնդիրներից որևէ մեկին, բացի ՎԻՎՕ-ի 180.1 հոդվածով դիմումատուի դատապարտումը հաստատելուց և առաջին ատյանի դատարանի կողմից նշանակված պատիժը փոփոխելուց: Այսպիսով, դիմումատուի կողմից առաջին ատյանի դատարանի որոշման կապակցությամբ Դատարան ներկայացված բողոքները, բացառությամբ խաղաղ հավաքների ազատության նրա իրավունքի ենթադրյալ անօրինական միջամտության, չեն հանդիսացել Վերաքննիչ դատարանի կողմից քննության առարկա, և այն հիմքերը, որոնցից ելնելով Վերաքննիչ դատարանը որոշել էր վերանայել առաջին ատյանի դատարանի վերջնական որոշումը, չեն կարող որևէ կերպ դիտարկվել որպես այն բողոքներին առնչություն ունեցող: Դատարանը հետևաբար եզրակացնում է, որ Վերաքննիչ դատարանի կողմից առաջին ատյանի դատարանի վերջնական որոշման վերանայումը դիմումատուի ոչ սովորական բողոքի հիման վրա չի վերսկսել վեցամսյա ժամկետի ընթացքը այդ բողոքների առնչությամբ:

26. Դրանից հետևում է, որ 2003 թ. փետրվարի 26-ի որոշման վերաբերյալ դիմումատուի բողոքները, բացառությամբ 11-րդ հոդվածի ներքո ներկայացվածի, ժամկետանց են և Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ մասերին համապատասխան պետք է մերժվեն:

27. Դատարանը գտնում է, սակայն, որ 11-րդ հոդվածի համաձայն դիմումատուի բողոքի նկատմամբ կիրառելի են տարբեր մոտեցումներ: Այն հիշեցնում է, որ վեց ամսվա կանոնն ինքնուրույն է և պետք է մեկնաբանվի և կիրառվի յուրաքանչյուր առանձնահատուկ գործի փաստերին համապատասխան, որպեսզի ապահովվի անհատական գանգատի իրավունքի արդյունավետ իրականացումը (տե՛ս Ֆերնանդես-Մոլինա Գոնզալեսը և այլոք ընդդեմ Իսպանիայի (Fernandez-Molina Gonzalez and Others v. Spain) (որոշում) թիվ 64359/01, ՄԻԵԴ 2002-IX (քաղվածքներ))։ Դատարանը նշում է, որ չնայած դիմումատուն 11-րդ հոդվածի ներքո իր բողոքը պաշտպանելու նպատակով դիմել է ոչ սովորական պաշտպանության միջոցի, որն արդեն Դատարանի կողմից համարվել է

ոչ արդյունավետ (տե՛ս վերը մեջբերված Գալստյան), դա փաստորեն հանգեցրել է նրա գործի վերանայմանն այդ առանձնահատուկ հիմքով և գործով ըստ էության նոր որոշման: Նման հանգամանքներում և հաշվի առնելով, որ 35-րդ հոդվածը պետք է մեկնաբանվի որոշակի ճկունությամբ (տե՛ս Աիթինենն ընդդեմ Ֆինլանդիայի (Ahtinen v. Finland) (որոշում) թիվ 48907/99, 31 մայիս, 2005 թ.)՝ Դատարանը չի գտնում, որ սույն բողոքը ներկայացվել է ժամկետանց:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 11-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄԸ

28. Դիմումատուն պնդում էր, որ իր մեղադրանքն անօրինական միջամտություն էր Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածով երաշխավորված իր իրավունքներին, որը համապատասխանաբար ամրագրում է.

«1. Յուրաքանչյուր որ ունի խաղաղ հավաքների ազատության իրավունք...

2. Այս իրավունքների իրականացումը ենթակա չէ որևէ սահմանափակման, բացի նրանցից, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ի շահ պետական անվտանգության կամ հասարակության անվտանգության, անկարգությունները կամ հանցագործությունները կանխելու, առողջությունը կամ բարոյականությունը կամ այլ անձանց իրավունքներն ու ազատությունները պաշտպանելու նպատակով...»:

Ա. Ընդունելիությունը

29. Դատարանը նշում է, որ ինչպես արդեն հիշատակվել է վերևում, սույն գանգատը ներկայացվել է վերջնական որոշումից հետո վեց ամսվա ընթացքում (տե՛ս վերը՝ պարբ. 27):

30. Դատարանը նաև նշում է, որ այս բողոքը Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մասի իմաստով ակնհայտորեն անհիմն չէ: Այնուհետև այն նշում է, որ գանգատն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Հետևաբար այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

Բ. Գործի ըստ էության քննությունը

31. Կողմերի միջև չկար վեճ առ այն, որ տեղի է ունեցել միջամտություն դիմումատուի՝ խաղաղ հավաքների ազատության իրավունքին: Դատարանը գտնում է, որ դիմումատուի դատապարտումը չարտոնված երթին մասնակցելու համար անկասկած միջամտել է խաղաղ հավաքների ազատության նրա իրավունքին:

32. Դատարանը հիշեցնում է, որ միջամտությունը կհանդիսանա 11-րդ հոդվածի խախտում, եթե այն չլինի «օրենքով նախատեսված», չհետապնդի սույն հոդվածի երկրորդ մասով նախատեսված մեկ կամ մի քանի իրավաչափ նպատակ և չլինի «անհրաժեշտ ժողովրդավարական հասարակությունում» այդ նպատակներին հասնելու համար:

33. Կառավարությունը պնդել է, որ միջամտությունը նախատեսված էր օրենքով: Մասնավորապես, դիմումատուն պատասխանատվության էր ենթարկվել ՎԻՎՕ-ի 180.1 հոդվածի համաձայն՝ «ժողովների, միտինգների, փողոցային երթերի ու ցույցերի կազմակերպման կամ անցկացման սահմանված կարգի խախտման համար»: Այս կանոնները նախատեսված էին 1988 թ. հոկտեմբերի 28-ի ՍՍՀՄ որոշակի իրավական ակտերում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՍՍՀՄ Գերագույն

Խորհրդի Նախագահության հրամանագրով, մատչելի էին և բավականաչափ հստակ ձևակերպված:

34. Դիմումատուն պնդում էր, որ 1988 թ. հոկտեմբերի 28-ի ՍՍՀՄ օրենքը Հայաստանում կիրառելի չէր քննարկվող ժամանակաշրջանում, և, հետևաբար, միջամտությունը նախատեսված չէր օրենքով:

35. Դատարանը հիշեցնում է, որ նույնանման բողոք քննվել է Մկրտչյանն ընդդեմ Հայաստանի գործի շրջանակներում, որտեղ Դատարանը գտել է, որ ՎԻՎՕ-ի 180.1 հոդվածը ձևակերպված չէր այնպիսի ճշգրտությամբ, որ հնարավորություն տար դիմումատուին կանխատեսել իր գործողությունների հնարավոր հետևանքները՝ այնքանով, որքանով դա ողջամտորեն հնարավոր էր տվյալ իրավիճակում, քանի որ չկար Հայաստանում կիրառելի որևէ իրավական ակտ, որը կպարունակեր «սահմանված կարգը», որին հղում է կատարում այդ դրույթը: 1988 թ. հոկտեմբերի 28-ի ՍՍՀՄ օրենքը այլևս չէր կիրառվում, իսկ հավաքների և ժողովների վերաբերյալ նոր օրենքը ընդունվել էր միայն 2004 թ. ապրիլի 28-ին: Դատարանը եզրակացրեց, որ միջամտությունը նախատեսված չէր օրենքով (տե՛ս վերը նշված Մկրտչյան, պարբ. 43):

36. Դատարանը նշում է, որ սույն գործում միջամտությունը նույնպես տեղի է ունեցել մինչև հավաքների և ժողովների մասին նոր օրենքն ուժի մեջ մտնելը: Դրանից ելնելով՝ Դատարանը պատճառ չի տեսնում շեղվելու Մկրտչյանի գործում իր կատարած եզրահանգումից: Այստեղից հետևում է, որ միջամտությունը դիմումատուի՝ խաղաղ հավաքների ազատության իրավունքին նախատեսված չէր օրենքով:

37. Գալով նման եզրահանգման՝ Դատարանը կարիք չունի պարզելու, թե արդյոք 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված մյուս երկու պահանջները (միջամտության իրավաչափ նպատակ և անհրաժեշտություն) պահպանվել են:

38. Այսպիսով, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածի խախտում:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 6-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄԸ 2003 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 2-Ի ՈՐՈՇՄԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ

39. Դիմումատուն բողոքել է, որ Քրեական և զինվորական գործերով վերաքննիչ դատարանը թերացել էր ընդունել պատճառաբանված որոշում: Նա վկայակոչում է Կոնվենցիայի 6(1) հոդվածը, որը համապատասխանաբար սահմանում է.

«Յուրաքանչյուր ոք ... նրան ներկայացված ցանկացած քրեական մեղադրանքի առնչությամբ, ունի ... դատարանի կողմից ... արդարացի ... դատաքննության իրավունք ...»:

Ընդունելիություն

40. Դատարանը նախ և առաջ նշում է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածը կիրառվում է այն դատավարությունների նկատմամբ, որտեղ անձը մեղադրվում է քրեական հանցագործություն կատարելու մեջ մինչև այդ մեղադրանքի վերջնական որոշումը: Այնուհետև՝ Դատարանը հիշեցնում է, որ 6-րդ հոդվածը չի կիրառվում այն դատավարությունների նկատմամբ, որոնք վերաբերում են գործի վերաբացման պահանջի չբավարարմանը: Միայն գործը վերաբացելուց հետո նոր դատավարությունները կարող են դիտարկվել որպես քրեական մեղադրանքի որոշում (տե՛ս Վանյանն ընդդեմ Ռուսաստանի (Vanyan v. Russia), թիվ 53203/99, պարբ. 56, 15 դեկտեմբեր 2005 թ.): Դատարանը, սակայն,

չի գտնում, որ սույն գործում անհրաժեշտ է որոշել այս խնդիրը, քանի որ 6-րդ հոդվածի համաձայն դիմումատուի բողոքը Քրեական և զինվորական գործերով վերաքննիչ դատարանում դատաքննության վերաբերյալ բոլոր դեպքերում անընդունելի է հետևյալ պատճառներով:

41. Դատարանը կրկնում է, որ 6(1) հոդվածը պարտավորեցնում է դատարաններին հիմնավորել իրենց վճիռները, սակայն դա չի նշանակում, որ պահանջվում է յուրաքանչյուր փաստարկին տալ մանրամասն պատասխան: Հիմնավորելու պարտավորության սահմանը կարող է որոշման բնույթից ելնելով տարբեր լինել: Բացի այդ անհրաժեշտ է հաշվի առնել, *inter alia*, փաստարկների բազմազանությունը, որոնք կողմը կարող է ներկայացնել դատարան և Պայմանավորվող Պետություններում գոյություն ունեցող տարբերությունները օրենսդրական դրույթների, սովորույթային նորմերի, իրավական մեկնաբանությունների և վճիռներ կազմելու և ներկայացնելու միջև: Այդ պատճառով դատարանի կողմից վճիռը պատճառաբանելու իր պարտականության կատարման հարցը կարող է որոշվել տվյալ գործի հանգամանքների շրջանակներում (տե՛ս այլ նախադեպերի շարքում Հիրո Բալանին ընդդեմ Իսպանիայի (*Hiro Balani v. Spain*), 9 դեկտեմբեր, 1994 թ., պարբ. 27, Շարք Ա, թիվ 303-Բ):

42. Սույն գործում դիմումատուն պատասխանատվության էր ենթարկվել ՎԻՎՕ-ի 180.1 հոդվածի համաձայն չարտոնված ցույցին և փողոցային երթին մասնակցելու համար: Այս հիմքը ամրագրված էր Վերաքննիչ դատարանի որոշման մեջ: Նման հանգամանքներում, նույնիսկ եթե այս որոշումը մանրամասնված չէր, դա չի նշանակում, որ Վերաքննիչ դատարանը թերացել է մատնանշել դիմումատուին պատասխանատվության ենթարկելու հիմքերը:

43. Հետևաբար, զանգատի այս մասն ակնհայտորեն անհիմն է և ենթակա է մերժման համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերի:

IV. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 14-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄԸ 2003 Թ. ՄԱՐՏԻ 2-Ի ՈՐՈՇՄԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ

44. Դիմումատուն պնդել է քաղաքական հիմքերով ենթադրյալ խտրականության առկայության մասին կապված նաև Վերաքննիչ դատարանի 2003 թ. մարտի 2-ի որոշման հետ: Նա հղում է կատարել Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածին, որը նախատեսում է, որ.

«Սույն Կոնվենցիայում շարադրված իրավունքներից և ազատություններից օգտվելը ապահովվում է առանց խտրականության, այն է՝ անկախ սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, լեզվից, կրոնից, քաղաքական կամ այլ համոզմունքից, ազգային կամ սոցիալական ծագումից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելուց, գույքային դրությունից, ծննդից կամ այլ դրությունից»:

Ընդունելիությունը

45. Դատարանը նշում է, որ իր տրամադրության տակ գտնվող բոլոր նյութերը վկայում են, որ դիմումատուն պատժվել է չարտոնված ցույցին մասնակցելու համար: Գործի նյութերում չկա ոչինչ, որ վկայի, որ նա պատասխանատվության է ենթարկվել իր քաղաքական հայացքների համար:

46. Դատարանը եզրակացնում է, որ զանգատի այս մասն ակնհայտորեն անհիմն է և ենթակա է մերժման համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերի:

V. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ԵՎ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻՆ ԿԻՑ 1-ԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԳԻՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄԸ 2003 Թ. ՄԱՅԻՍԻ 21-Ի ՈՐՈՇՄԱՆ ԱՌՆՉՈՒԹՅԱՐ

47. Ի վերջո, դիմումատուն վերոնշյալ իր բոլոր բողոքները ներկայացրել է նաև 2003 թ. մայիսի 21-ի որոշման հետ կապված: Դատարանը նշում է, սակայն, որ դիմումատուն զանգատի այս մասը ներկայացրել է 2003 թ. դեկտեմբերի 3-ին միայն (տե՛ս վերոնշյալ պարբ. 15):

48. Այստեղից հետևում է, որ զանգատի այս մասը նմանապես ներկայացվել էր ժամկետից դուրս և ենթակա է մերժման Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ մասերին համապատասխան:

VI. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

49. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է.

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

Ա. Վնաս

50. Դիմումատուն պահանջել է 20,000 եվրո ոչ նյութական վնասի համար:

51. Կառավարությունն պնդեց, որ Կոնվենցիայի խախտման ճանաչումը բավարար փոխհատուցում կլինի ցանկացած ոչ նյութական վնասի համար, որը ենթադրաբար կրել է դիմումատուն: Ամեն դեպքում պահանջվող գումարը չափազանցված է:

52. Դատարանը գտնում է, որ դիմումատուն անկասկած կրել է ոչ նյութական վնաս ցույցին մասնակցելու համար ապօրինի պատժվելու արդյունքում: Առաջնորդվելով արդարացիության սկզբունքով՝ Դատարանը որոշում է դիմումատունին տրամադրել 1,000 եվրո որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում:

Բ. Ծախսեր և ծախքեր

53. Դիմումատուն նաև պահանջել է 5,850 ԱՄՆ դոլար (մոտավորապես 4,916 եվրո) և 6,332.50 ֆունտ ստեռլինգ (ՄԲՖ) (մոտավորապես 9,312 եվրո) Դատարանում կրած ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցման համար: Այս պահանջները ներառում են.

ա) 5,850 ԱՄՆ դոլար՝ որպես իր երկու ներպետական ներկայացուցիչներին վճարված գումար (ընդհանուր 25 և 21 ժամ կատարած աշխատանքի դիմաց՝ համապատասխանաբար 150 և 100 ԱՄՆ դոլար յուրաքանչյուր ժամի համար),

բ) 6,237.50 ՄԲՖ Միացյալ Թագավորությունում գործող իր երեք փաստաբաններին վճարված գումարի համար՝ ներառյալ KHRP-ի երկու իրավաբաններին և մեկ փաստաբանին վճարված գումարը (ընդհանուր 15 և 40 ժամ կատարած աշխատանքի դիմաց՝ համապատասխանաբար 150 և 100 ՄԲՖ յուրաքանչյուր ժամի համար), և

գ) 95 ՄԲՖ KHRP-ի կրած կազմակերպչական ծախսերի համար:

54. Կառավարությունը պնդեց, որ այս պահանջները պատշաճ հիմնավորված չեն փաստաթղթերով, քանի որ դիմումատուն չի ներկայացրել որևէ պայմանագիր, որը կվկայեր իրավաբանների հետ ենթադրյալ ժամավճարով իրավաբանական ծառայությունների մատուցման վերաբերյալ համաձայնության առկայության փաստի մասին: Ավելին, դիմումատուն օգտվել է չափից ավելի շատ իրավաբանների ծառայություններից, չնայած այն բանին, որ գործն այնքան ծավալուն չէր, որ արդարացներ նման անհրաժեշտությունը: Վերջապես, ներպետական իրավաբանների կողմից ենթադրաբար պահանջված ժամավճարը չափազանց բարձր էր:

55. Համաձայն Դատարանի նախադեպային իրավունքի դիմումատուին տրամադրվում է ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում միայն այն դեպքում, երբ ցույց է տրվում, որ դրանք իրականում կատարվել են, եղել են անհրաժեշտ և իրենց ծավալով ողջամիտ են: Սույն գործում Դատարանը գտնում է, որ ոչ բոլոր հայցվող դատական ծախսերն են եղել անհրաժեշտ և ողջամիտ՝ ներառյալ օտարերկրյա և ներպետական իրավաբանների կատարած աշխատանքի որոշ կրկնությունը, ինչն արտացոլված է համապատասխան ժամանակացույցերում: Ավելին, դատական ծախսերը փոխհատուցվում են միայն այն դեպքում, երբ դրանք վերաբերում են ճանաչված խախտմանը (տե՛ս Բեյելերն ընդդեմ Իտալիայի (Beyeler v. Italy) [ՄԴ], թիվ 33202/96, պարբ. 27, ՄԻԵԴ 2000-I)։ Դատարանը նշում է, որ սույն գործում ճանաչվել է միայն 11-րդ հոդվածի խախտում, մինչդեռ գրավոր բողոքների ամբողջությունը, ներառյալ՝ սկզբնական զանգատն ու դրան հաջորդող առարկությունները վերաբերել են Կոնվենցիայի մի շարք հոդվածներին և Թիվ 1 Արձանագրությանը: Հետևաբար պահանջը չի կարող բավարարվել ամբողջությամբ, և պետք է կատարվի գումարի էական նվազեցում: Կատարելով իր գնահատումն արդարացիության սկզբունքին համապատասխան՝ Դատարանը որոշում է դիմումատուին տրամադրել 2,000 եվրո կատարված ծախսերի և ծախքերի համար, որը պետք է վճարվի ֆունտ ստեռլինգով և փոխանցվի Միացյալ Թագավորությունում նրա ներկայացուցիչների բանկային հաշվեհամարին:

Գ. Չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը

56. Դատարանը նպատակահարմար է համարում, որ չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը պետք է հիմնված լինի Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության տրամադրման առավելագույն տոկոսադրույքի վրա, որին պետք է գումարվի երեք տոկոս:

ԱՅՍ ՀԻՄՆԱՎՈՐՄԱՐԻ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱԶԱՅՆ

1. Հայտարարում է ընդունելի Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածի ներքո ներկայացված զանգատը՝ Քրեական և զինվորական գործերով վերաքննիչ դատարանի 2003 թ. մարտի 2-ի որոշմամբ ավարտված դատավարության վերաբերյալ և անընդունելի՝ զանգատի մնացած մասը,

2. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածի խախտում,

3. Վճռում է, որ

(ա) պատասխանող պետությունը վճիռը Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն ուժի մեջ մտնելուց հետո երեք ամսվա ընթացքում դիմումատուին պետք է վճարի հետևյալ գումարները.

(I) 1,000 (հազար) եվրո որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում՝ փոխարկված պատասխանող պետության ազգային արժույթով՝ վճարման օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով, գումարած նշված գումարի վրա հաշվարկվող բոլոր տեսակի հարկերը,

(II) 2,000 (երկու հազար) եվրո, գումարած նշված գումարի վրա դիմումատուի նկատմամբ հաշվարկվող բոլոր տեսակի հարկերը՝ որպես ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում, որը պետք է վճարվի Ֆունտ ստեռլինգով Միացյալ Թագավորությունում ներկայացուցիչների բանկային հաշվին,

(բ) վերը նշված եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո մինչև վճարման օրը պետք է վճարվի նշված գումարի պարզ տոկոս Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության տրամադրման առավելագույն տոկոսադրույքի չափով պարտավորությունների չկատարման ժամանակահատվածի համար՝ գումարած երեք տոկոս:

4. Մերժում է դիմումատուի արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացյալ մասը:

Կատարված է անգլերեն, գրավոր ծանուցվել է 2009 թ. հունվարի 13-ին համաձայն Դատարանի Կանոնակարգի 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ մասերի:

Stanley Naismith
Քարտուղարի տեղակալ

Josep Casadevall
Նախագահ